

הלכות חנוכה

מבוארים על סדר השו"ע

בית מדרש מקוון ללימוד הלכה

itim-latoria.org

הרב אליעזר טובי והרב ירון אליה

להערות: info@itim-latoria.org

סימן תרעא - סדר הדלקת נר חנוכה ומקום הנחתו

סעיף א: עני צריך למכור כסותו עבור מצוות נר חנוכה

צריך ליהזר מאד בהדלקת נרות חנוכה (ואמרו חז"ל שהזהיר בנר זוכה לבנים תלמידי חכמים), ואפילו עני המתפרנס מן הצדקה שואל או מוכר כסותו ולוקח שמן להדליק (ולכן גבאי הצדקה חייבים לדאוג להם לנרות).

מיהו "הזהיר בנר" שזוכה לבנים תלמידי חכמים?

משנה ברורה (תחילת סימן רס"ג) – שעושה נר יפה לכבוד המצווה. (שמן זית, פתילות משוכחות) רבינו יצחק בן הראב"ד (קוני' סוד הדלקת נר חנוכה) – שמקיים מצוות הדלקת נרות חנוכה בכל פרטיה ודקדוקיה.

מי שאין לו בית או שאינו בבית - האם חייב בנר חנוכה? (נפקא מינה למי שיוצא לטיול)

הרב ניסים קרליץ (חוט שני, חנוכה, עמ' שה) – פטור מן המצווה כי המצווה מוטלת על הבית. (אמנם, אין צריך בית ממש, אלא כל מקום שגר בו [בקביעות]). (דהיינו, שלא צריך שיהיה בגודל ד' על ד' וכל דינים של בית).
הגרי"ש אלישיב (פניני חנוכה, פ"א, עמ' ט) – המצווה מוטלת על האדם, אמנם כדי לקיימה צריך בית. לכן, אם הוא במקום מקורה – יכול לקיים מצוות נר חנוכה, שזה נחשב כבית [למשל רכבת].
ילקו"י (עמ' ר' בהערה) **ציץ אליעזר** (חלק טו, סי' כט) – אדם שנמצא בטיול וישן תחת כיפת השמיים, וכל שכן כשישן באוהל - חייב בהדלקה, משום שהמצווה מוטלת על האדם ואין צריך דווקא בית. [לדברי הצי"א אף יברך, אמנם בילקו"י הביא בקונטרס שבסוף הספר (עמוד תרג) שידליק בלא ברכה מפני שיש חולקים וסב"ל].
הגר"מ אליהו (הובא במקראי קודש לר' הררי, פ"ט, סע' כב ובהערה) – מי שאין לו בית פטור ממצוות נר חנוכה. ומכל מקום, הורה שיתפללו ערבית במניין ואז יוכלו להדליק בברכה.

סעיף ב: כמה נרות מדליקים למהדרין מן המהדרין?

כמה נרות מדליק? כלילה הראשון מדליק אחד, מכאן ואילך מוסיף והולך אחד בכל לילה עד שבליל האחרון יהיו שמונה (ומדינא די בנר אחד לכל לילה), ואפילו אם רבים בני הבית לא ידליקו יותר (כדי שיהיה ניכר במספר הנרות, מספר הימים שעברו).
הגה: וי"א דכל אחד מבני הבית ידליק (אבל אשתו כגופו ויוצאת ע"י הדלקתו) (הרמב"ם), וכן המנהג פשוט; ויזהרו ליתן כל אחד ואחד נרותיו במקום מיוחד, כדי שיהא היכר כמה נרות מדליקין (מהר"א מפראג).

מתי האשה לא נטפלת לבעלה וצריכה להדליק בעצמה?

הגרשז"א (הליכות שלמה, פ"ג), **הגרי"ש"א** (פניני חנוכה, פ"ה, עמ' קיח) – אם הבעל ואשתו לא נמצאים בביתם, והם אינם במקום אחד (כגון שהאשה יולדת והבעל לא נמצא בביתו), אין האשה יוצאת בהדלקה שמדליק הבעל במקומו, וצריכה להדליק בעצמה.
הגר"ש ואזנר (פסקי שמועות, חנוכה, עמ' נו), **הגרא"ל שטיינמן** (שלמי תורה, חנוכה, סי' יט, ג) – יוצאת בהדלקה שהדליק בעלה מחוץ לביתם. אך אם לא מדליק אלא משתתף בפרוטה – כתב שם בשם הגר"ש ואזנר שאינה יוצאת בכך.
ובילקו"י (עמ' תק) כתב לגבי חייל שאשתו לא מדליקה עליו בביתו שצריך להדליק בברכה.

כתב המ"ב (תרע"ה, סק"ט) שאף למנהג האשכנזים אין הכנות צריכות להדליק (אמנם אם רוצה להדליק בברכה רשאית).

ויש מן האשכנזים שנהגים שגם הבנות מדליקות וכן דעת הגר"ד סולוביצ'יק (הובא במקראי קודש).

סעיף ג: נר שיש לו שתי פיות

נר שיש לו שתי פיות (היינו שהפתילות מכפנים מונחים בנר זה אצל זה רק ראשי הפתילות כשכולטין לחוץ נחלקין לשתי מקומות) **עולה לו בשביל שנים**. (אמנם למעשה לא ידליקו בו שנים, אפילו כלילה הראשונה, משום דליכא היכר כמה נרות מדליקין. קיצושו"ע קלט ט. אבל בשני קנים מרוחקים של אותה חנוכיה מותר. משנ"ב.)

סעיף ד: איך יוצאים ידי חובה במדורה

מילא קערה שמן והקיפה פתילות, אם כפה עליה כלי כל פתילה עולה בשביל נר אחד (דווקא שכפה לפני ההדלקה - מועיל); לא כפה עליה כלי, אפי' לנר אחד אינו עולה לפי שהוא כמדורה (מכיון שהלהבות מתחברות זו עם זו). הגה: ולכן יש לזהר להעמיד הנרות בשורה בשורה (ולא אחד יוצא ואחד נכנס), ולא בעגול דהוי כמדורה (הג"מ בשם סמ"ק); ומותר להדליק בפמוטות שקורין לאמפ"א, מאחר שכל נר מובדל הרבה מחבירו (ואין הלהבות מתחברות) (ת"ה סימן ק"ה). ויזהרו כשעושים נרות, אפי' בשעה, שאין לדבוק ביחד ולהדליקן, דהוי כמדורה (ואין יוצאים י"ח במדורה כי אין בזה זכר לנס שהיה בנר [לבוש]); (פסקי מהר"י ס"ה); אפי' בנרות של שבת וי"ט יזהרו שלא לעשות כן (כדי שלא יפלו הנרות מחמת שנמסים מהחום [בה"ל]) (א"י).

חנוכה עגולה

רמ"א כאן: משמע שאסור שהוא כמדורה.

ילקו"י קיצושי"ע תרע"ג: חנוכה עגולה מותרת. וגם הרמ"א יודה בזה כיון שהקנים מובדלים במחיצה. ובמקראי קודש הרי הביא את איסור עיגול רק במנהג האשכנזים. (פרק ב סעיף ד)

סעיף ה: מקום ההדלקה

נר חנוכה מניחו על פתח הסמוך לרשות הרבים מבחוץ. אם הבית פתוח לרשות הרבים, מניחו על פתחו; ואם יש חצר לפני הבית, מניחו על פתח החצר; ואם היה דר בעלייה שאין לו פתח פתוח לרשות הרבים (ואם יש לו פתח שפונה לחצר ידליק שם [מ"ב]), מניחו בחלון הסמוך לרשות הרבים (ואם החלון גבוה כ' אמה ואין בתים כנגדו – יניח על שולחנו, ויש חולקים כדלקמן); ובשעת הסכנה שאינו רשאי לקיים המצוה, מניחו על שלחנו ודיו, וצריך נר אחר (שיש בזה היכר שהדליק הנרות לשם מצווה ולא לצורך עצמו [וע"י טעם נוסף בשו"ע, סי' תרע"ג, סע"א]) להשתמש לאורו; ואם יש מדורה (וכן בזמנינו שיש אור חשמל, מ"מ נהגו להדליק) א"צ נר אחר ואם הוא אדם חשוב שאין דרכו להשתמש לאור המדורה, צריך נר אחר.

בזמנינו - היכן צריך להדליק נרות חנוכה?

חזו"ע (עמוד לה), **הגר"נ קרליץ** (חוט שני עמ' שו) – בפתח הבית, כיוון שהיום אין שעת סכנה. (ומ"מ המדליקים בפנים יוצאים י"ח [ילקו"י, עמ' קסז]). [וכן דעת הגרשז"א שאין להדליק בפנים, אלא שלדעתו צריך להדליק בפתח החצר (כמו שנכתב בסמוך), ואם לא הדליק שם, יכול להדליק בפתח הבית או בתוך הבית. (כ"כ בשמו במקראי קודש, פ"ג, הערה ב)] **ולדעת הגריש"א** (הובא לקמן) המדליקים בפנים אינם יוצאים ידי חובה.

ובאג"מ (חאו"ח, ח"ד, קכה) כתב שהנכון ביותר להדליק בחלון הסמוך לרה"ר, משום **פרסומי ניסא** (שזה עיקר המצווה). וכן נהגו רבים וטובים להדליק בתוך הבית.

הדר בעליה:

חזו"ע (עמוד לה), **ילקו"י** (עמ' קסא), **הגר"נ קרליץ** (חוט שני, עמ' שו) – יניח בחלון (או במרפסת) הפונה לרשות הרבים. ואם חלוננו גבוה מקרקע הרחוב כ' אמה, יניח בפתח הדלת מבפנים. [וכן דעת **המ"ב** (ס"ק ל"ח, ובשעה"צ סק"ל בשם המג"א)]

הגרשז"א (מעדני שלמה עמ' קיב), **הגרי"ש אלישיב** (פניני חנוכה, עמ' נב) – הדר בכניין קומות צריך (לדעת הגריש"א **חייב**) להדליק בפתח הבניין. ואינו נחשב כלל שדר בעליה! [וע"י בסמוך לקמן שיש אומרים שאין להדליק בחדר מדרגות ואינו יוצא בזה ידי חובה!]

דעת הגר"מ אליהו (כ"כ משמו במקראי קודש, עמ' 29) שעדיף להדליק בפתח ביתו מבפנים מאשר בחלון הפונה לרה"ר. (ולמעשה החמיר לעצמו והדליק בשני המקומות).

האם בנין גבוה מכ' אמה מועיל לפרסם הנס לבנין הגבוה ממול?

חזו"ע חנוכה עמ' לט, הרב וואזנר מבית לוי עמ' ד': מועיל לפרסם את הנס לבנין ממול.
הגר"מ אליהו, הגרי"א הובא במקר"ק הררי עמוד לא: אין להדליק בחלון בנין גבוה שאין כאן פרסום הנס לרבים אלא להרבה יחידיים.

פתח הבית או פתח החצר?

הגרשז"א (שם), הגרי"ש אלישיב (פניני חנוכה, עמ' נט-ס) – יש להדליק בפתח החצר כדברי הגמרא וכמו שפסק השו"ע. וכתב שם בשם הגרי"ש"א שצריך שיהיו לחצר מחיצות (גבוהות י' טפחים) וכן שיהיה פתח ניכר – ששם ידליק את הנרות ("בפתח החצר").
החזו"א (ארחות רבינו, ח"ג, עמ' קכח), הגרב"צ אבא שאול (נר ציון, פ"ז, ס"ט) – אין להדליק בפתח החצר בזמן הזה כלל. דחצרות שלנו לא נקראים חצרות לענין נר חנוכה. והוא הדין לחדר מדרגות. וכן הסכים הגר"נ קרליץ (חוט שני, עמ' שו) וכ"כ, בילקו"י (עמ' קעח).
לכן לפוסקים הנ"ל (החזו"א וסיעתו) – יש להדליק בפתח הבית.

סעיף ו: מצווה להניחו למטה מעשרה טפחים

מניחו (והקובע בזה הוא גובה הלהבה) למעלה מג' טפחים (ואם הניח בתוך ג' יצא בדיעבד), ומצווה להניחו למטה מי' טפחים (כדי שיהיה ניכר שהוא נר מצווה), ואם הניחו למעלה מי"ט, יצא, אבל אם מניחו למעלה מכ' אמה לא יצא (מפני שאין ניכרים הנרות לרבים). הגה: אפילו לקחה כך דלוק והניחה למטה מכ', לא יצא, דהדלקה עושה מצווה (אלא אם הדליק מעל כ' אמה צריך לכבות ולהדליק שוב מתחת לכ' אמה) (ב"י בשם תוספות). (הבא"ח כתב שע"פ המקובלים יש להניחו בין ד' לי' טפחים. ובכח"ח מ"ו כתב שאינו מוכרח)

סעיף ז: מצווה להניחו בטפח הסמוך לפתח והדלקה בבית הכנסת

מצווה להניחו בטפח הסמוך לפתח (שיהיה ניכר שהנר שייך לבע"ב) משמאל, כדי שתהא מזוזה מימין ונר חנוכה משמאל (וזה לכתחילה, אך בדיעבד אם הדליק בצד ימין יצא);
ואם אין מזוזה בפתח, מניחו מימין; ואם הניחו בדלת עצמו, יניחנו מחציו של כניסה לצד שמאל.
הגה: ומיהו בזמן הזה, שכולנו מדליקין בפנים ואין היכר לבני ר"ה כלל, אין לחוש כל כך אם אין מדליקין בטפח הסמוך לפתח; ומ"מ המנהג להדליק בטפח הסמוך לפתח כמו בימיהם, ואין לשנות אא"כ רבים בני הבית שעדיף יותר להדליק כל אחד במקום מיוחד מלערב הנרות ביחד ואין היכר כמה נרות מדליקין; ומ"מ יזהרו שלא להדליק במקום שמדליקין הנרות כל השנה, כי אז לא יהיה היכר כלל; ואף כי אין היכר רק לבני הבית, מ"מ היכר קצת מיהא בעי.
ובבית הכנסת מניחו בכותל דרום (זכר למנורת המקדש שהייתה בדרום) (או בדרום (כתבו אחרונים שיש ט"ס וצ"ל "נורות המנורה") המנורה, ומסדרן ממזרח למערב (וי"א מצפון לדרום) (ת"ה סי' ק"ד ב"י), ומדליקין ומברכין (בבית הכנסת) משום פרסומי ניסא.
הגה: ואין אדם יוצא בנרות של בהכ"נ, וצריך לחזור ולהדליק בביתו (ריב"ש סימן קי"א); ונוהגין להדליק בבהכ"נ בין מנחה למערב; ויש נוהגין להדליק בערב שבת קודם מנחה (כל בו ואבודרהם); ואם רוצים למהר להתפלל לאחר שברך הש"צ והדליק אחד מהן (וא"כ חלה כבר הברכה על הנר שהדליק שהוא העיקר והשאר הם רק להידור), יוכל השמש להדליק הנשארים, והש"צ יתפלל (מהרי"ל).

מי שהדליק נרות חנוכה בבית הכנסת – האם כשמדליק בביתו יברך בשנית?

אם מברך להוציא את בני ביתו ידי חובה: מברך את כל הברכות (אף שהחיינו)

אם הוא גר לבדו:

מ"ב (ס"ק מ"ה), בה"ח (ס"ק ע"ד), הגר"מ אליהו (בחוברת להל' חנוכה, סע' מד) – יברך שתי ברכות להדליק ושעשה ניסים.
יחז"ד (ח"ב, סי' עז), חזו"ע (עמוד נד) – מברך ברכה אחת בלבד. (להדליק נר חנוכה)

סדר ההדלקה בבית הכנסת:

כה"ח (ס"ק ס"ט) – מסדר הנרות ממזרח למערב, ועומד עם פניו לדרום ומדליק.
מ"ב (ס"ק מ"ג), חת"ס (ס"י קפ"ו) – עומד עם אחוריו לדרום.
ויש נוהגים לסדר הנרות מצפון לדרום – ונהרא נהרא ופשטיה. (חזו"ע (עמ' מח), שעה"צ (ס"ק מ"ז בשם מג"א))

הדלקת נרות באולם שמחות:

הגרשז"א (הליכות שלמה חנוכה, פי"ז, סע' ד), שבט הלוי (ח"ד, ס' סה) – אין לברך על הדלקת נרות באולמות. (כיוון שאיננו יודעים מהו עיקר הטעם להדלקת נרות בבית כנסת).

הגר"מ אליהו (כ"כ משמו במקראי קודש, פ"י, הערה כג) – רק אם מתפללים שם ערבית במניין אפשר להדליק בברכה. שאז דומה לבית כנסת ילקו"י (עמ' רכד) – המדליקים נרות בברכה באולמות שמשמיעים בהם דברי תורה יש להם על מה שיסמוכו, ועדיף שיתפללו שם ערבית במניין. (כי הטעם הוא משום פרסומי ניסא). (עי"ש בהערה שהגרע"י חזר בו ממה שפסק מס' שנים קודם לכן, שבלא ערבית אין לברך)

סעיף ח: מי שיש לו שני פתחים

חצר שיש לו שני פתחים משני רוחות, צריך להדליק בשתייהן מפני החשד; ואם שני הפתחים ברוח אחד (ואף אם אחד בדרום ואחד במזרח והעובר בפתח אחד יראה את הפתח השני א"צ להדליק בשתייהן) (והם בבית אחד) (כל בו) די לו באחד מהם. הגה: ואם מדליק בשני פתחים אינו מברך רק באחד מהם ובשני מדליק בלא ברכה, מיהו בזמן הזה שכולם מדליקין בפנים ממש, ואין היכר לבני ר"ה כלל, אפילו יש לחצר או לבית הרבה פתחים להרבה רוחות אין מדליקים אלא פעם אחת בפנים, כן נ"ל וכן המנהג פשוט.

סימן תרעב – זמן הדלקת נר חנוכה

סעיף א: תחילת זמן ההדלקה

אין מדליקין נר חנוכה קודם שתשקע החמה, אלא עם סוף שקיעתה (דהיינו צאת הכוכבים, שאז אור הנר מאיר ויש פרסומי ניסא), לא מאחרים ולא מקדימים. ויש מי שאומר שאם הוא טרוד (כלומר שלא יהיה לו פנאי אח"כ) יכול להקדים מפלג המנחה (שעה ורבע לפני צאת הכוכבים. אבל אם הדליק קודם לכן, לא יוצא. וצריך לכבות ולהדליק שוב) ולמעלה (וכן הלכה מ"ב]. אמנם לדעת כה"ח [סק"ז] לא יברך כשמדליק קודם שקיעה וכ"כ בילקו"י [עמ' רטו]), ובלבד שיתן בה שמן (לפני שמדליק) עד שתכלה רגל מן השוק (דהיינו, חצי שעה אחרי צאת הכוכבים).

האם להדליק לפני או אחרי ערבית?

ביאור הלכה (ד"ה "לא מאחרים") – לכתחילה יש להקדים (מתחילת השקיעה, כדעת הגר"א) ולהדליק קודם ערבית. אך אם לא הדליק והגיע כבר זמן ערבית, יקדים להתפלל משום שהוא תדיר וקודם. גם בחזו"ע (עמ' עא) כתב שאם הגיע זמן ערבית ועדיין לא התפלל, יקדים להתפלל ורק אח"כ ידליק גרות. (משום תדיר ומשום שק"ש דאורייתא קודמת (אמנם שם מדובר כשכבר מאוחר בלילה)) וראה להלן מנהג הספרדים. כה"ח – אם יש חשש שיעבור זמן ההדלקה (חצי שעה אחר צאת הכוכבים) ידליק לפני ערבית ואם לאו, יתפלל ואח"כ ידליק. מי שמתפלל ערבית במניין קבוע בשעה מאוחרת – יכול להדליק בצאת הכוכבים על אף שהגיע כבר זמן ערבית. [הרב וואזנר (מבית לוי, חנוכה, עמ' א), הגר"מ אליהו (מקראי קודש הררי, פ"ד, הערה ג)] [וכ"כ בפסק"ת בשם ישועות יעקב ושאנ"א]

מנהגים בזמני ההדלקה:

מנהג הגר"א – להדליק מיד בשקיעת החמה. וכן פסק בבה"ל, וכן נוהגים הפוסקים עפ"י הרמב"ם. מנהג הספרדים (הובא במקראי קודש הררי, תחילת פ"ד) – להתפלל ערבית בבין השמשות, אח"כ לקרוא ק"ש בצה"כ (אם הגיע זמנה ודאי) ולהדליק מיד. (לדעת הגרע"י, צאת הכוכבים (לענין הדלקת גרות חנוכה) הוא 13 וחצי דקות (זמניות) אחרי השקיעה (ילקו"י, עמ' רמג בהערה)) מנהג החזו"א (הובא בחוט שני, חנוכה, עמ' שיח) – 18 דקות אחרי השקיעה, משום שבכך יוצא לכל הדעות (גם לפי הגר"א, עדיין לא עבר זמן ההדלקה שהוא חצי שעה מהשקיעה, ולשיטתו יוצא אף לדעת ר"ת!) הגר"ש וואזנר (מבית לוי, חנוכה, עמ' ז) – המנהג הוא שמתפללים ערבית בצאת הכוכבים ומדליקים מיד לאחר התפילה. הרב רצאבי (שו"ע המקוצר, סי' קכ, סעי' יא) – מנהג בני תימן להדליק מעט (כמה דקות) לפני צאת הכוכבים.

האם להמתין לאשתו להדלקת גרות או שיש להדליק בזמן הראוי מכל מקום?

הגר"ש אלישיב (פניני חנוכה, פ"ח, עמ' קעג) – לא ימתין לאשתו, אלא אם כן תגיע בתוך חצי שעה שלאחר צאת הכוכבים. ואם מדליק בתוך ביתו – ימתין לאשתו עד שתחזור. הרב וואזנר (מבית לוי, חנוכה, עמ' ג) – ימתין לאשתו עד שתגיע. משום שגדול השלום, ואפילו עבור נר שבת (שהוא משום שלום בית) ביטלו נר חנוכה, כל שכן שראוי לדחות בכמה שעות משום שלום בית. הגר"מ אליהו (מקראי קודש הררי, פ"ט, סעי' ד) – עדיף להדליק בזמן. אך אם אשתו מקפידה שלא ידליק בלעדיה, ימתין לה, משום שלום בית.

כיצד ינהג מי שמחמיר ביציאת השבת כר"ת?

הגר"ש אלישיב (פניני חנוכה, עמ' קנה) – אם נוהג משום חומרא ידליק מיד בצאת שבת ולא ימתין לזמן ר"ת. אולם אם נוהג כך משום שחושש שכך הלכה מעיקר הדין, ימתין גם בשבת זו לזמן ר"ת. ובחזו"ע (עמ' קפו) – כתב שיש להחמיר להוציא את השבת כר"ת. אמנם עוד כתב (שם בהערה ב), שאם הוא נוהג כך משום חומרא בעלמא, יכול למנוח את אשתו שתדליק אף קודם צאת השבת לר"ת. (ובמקראי קודש הררי (פ"א, הערה לא) כתב בשם הגר"מ אליהו בדומה לזה) אג"מ (או"ח, ח"ד, סי' סב), הגר"ש וואזנר (מבית לוי, חנוכה, עמ' כג) – הנוהגים במוצאי שבת כר"ת, אין להם למהר להדליק קודם זמן ר"ת, בפרט בזמנינו שמדליקים עד מאוחר. [וכ"כ הרב קרליץ (חוט שני, חנוכה, עמ' שיח)]

המדליק מפלג המנחה:

מ"ב (סק"ג) – מברך.

כה"ח (סק"ז), ילקו"י (עמ' רטו) – לא יברך. [עי' בילקו"י שהחיד"א חזר בו ממש"כ בברכ"י ודעתו שאין לברך]

האם כדאי למנות שליח במקרה שלא יכול להדליק בזמן?

הגר"ש וואזנר (שבט הלוי חלק ד סימן 10) – עדיף למנות שליח שידליק בזמנה מאשר שידליק בעצמו מפלג המנחה. אמנם אם יכול להדליק מאוחר, כל עוד ידליק בזמן שעדיין ניתן לברך, מצדד שידליק בעצמו. (דמצווה בו יותר מבשלוחו, עדיפה על מעלת זריזין מקדימים) **והרב קרליץ** (חוט שני, חנוכה, עמ' שיח) – סובר שבשני המקרים הנ"ל, עדיף למנות שליח שידליק בזמן. (נראה שזה לפי שיטתו לקמן בסעיף ב', בסובר אין לברך אחר חצי שעה מצאת הכוכבים)

סעיף ב: עד מתי אפשר להדליק נרות חנוכה

שכח או הזיד ולא הדליק עם שקיעת החמה, מדליק והולך עד שתכלה רגל מן השוק, שהוא כמו חצי שעה שאז העם עוברים ושבים ואיכא פרסומי ניסא;
הלכך צריך ליתן בה שמן כזה השיעור, ואם נתן בה יותר יכול לכבותה לאחר שעבר זה הזמן, וכן יכול להשתמש לאורה לאחר זה הזמן. (וטוב להתנות מראש אם רוצה לכבות או להשתמש לאורה)
הגה: י"א שבזמן הזה שמדליקין בפנים א"צ ליזהר ולהדליק קודם שתכלה רגל מן השוק (ד"ע וטור בשם תוספות), ומי"מ טוב ליזהר גם בזמן הזה;
ומיהו ה"מ לכתחלה, אבל אם עבר זה הזמן ולא הדליק, מדליק והולך כל הלילה; ואם עבר כל הלילה ולא הדליק, אין לו תשלומין. הגה: ובלילות אחרות ידליק כמו שאר בני אדם, אף על פי שלא הדליק בראשונה (מצא כתוב בשם מהרי"ל ואגודה וד"ע).

עד מתי אפשר להדליק בזמננו:

גרי"א (וכן ביארו פוסקים רבים בדעת הרמב"ם) – עד חצי שעה אחרי השקיעה. [יש שכתבו שעדיף למהר ולהדליק תוך חצי שעה (מצאת הכוכבים) שהוא הזמן העיקרי, אף אם יפסיד עבור זה תפילה בציבור. [הגר"ב"צ אבא שאול (גר ציון, פ"ט, סע' א)]
הרב קרליץ (חוט שני, חנוכה, עמ' שיז) – עד חצי שעה אחר צאת הכוכבים. ולאחר מכן ידליק בלא ברכה.
יש אומרים [מקראי קודש הררי, פ"ד, סע' ב, בשם הגר"מ אליהו וכן הסכימו הרבה פוסקים] שזמן "עד שתכלה רגל מן השוק" השתנה בזמננו, והכל לפי העניין. (כלומר, לפי הרגילות באותו רחוב שבו הוא גר)
מג"א (סק"י) – **אם בני ביתו נעורים** (ודי בשניים (וי"א אחד)) יכול להדליק בברכה **עד עלות השחר**. וכ"פ **מ"ב** (סק"י י"א), **בא"ח** (וישב, ז), **הגר"מ אליהו** (מקראי קודש, שם).
חזו"ע (עמוד 10) – אפילו אם אין בני ביתו ערים יכול להדליק עד עלות השחר. אך לכתחילה אם בני ביתו ישנים, יקיצם.

מי שהתארת בשבת וחזור לביתו במוצאי שבת לישון – היכן ידליק נרות במוצאי ש"ש?

חזו"ע (עמוד קנה) – ידליק נרות בביתו, דבמקום שישן, שם יש לו להדליק. (אפילו שיגיע מאוחר לביתו)
הגר"מ אליהו (הובא במק"ק הררי, פ"ט, סע' כא) – אם לא יחזור לביתו לפני זמן שכלתה רגל מן השוק, (ומשערים לפי מקום מגוריו, כדלעיל) ידליק במקום שמתארח. **ואם מדליק בתוך הבית** – יוכל להדליק בביתו אף מאוחר, ומכ"מ מוטב להדליק בזמנה בבית מארחיו.
הגר"ש וואזנר (שבט הלוי, ח"ג, סי' פג) – יש ללכת אחר מקום האכילה. ועולה מדבריו, שבנידון דידן, **אם אוכל במקום שהתארח בו במוצאי שבת**, ידליק שם.

אין לאכול סעודת קבע (יותר מכביצה) קודם הדלקת נרות: (אמנם פירות וכן תבשיל, אם לא קובע עליו סעודה - מותר)

רש"ל (תש', סי' פה), **מג"א** (סק"ה), **בא"ח** (פ' וישב, ז) – משיגיע זמן ההדלקה (ואסור אז אף ללמוד תורה (מ"ב סק"י, חזו"ע עמ' סח))
כה"ח (סק"ד), **שעה"צ** (ס"ר י"ד), **חזו"ע** (עמ' סח), **הגר"מ אליהו** (מקראי קודש הררי בשמו, פ"ד, הערה מב), **הרב וואזנר** (מבית לוי, חנוכה, עמ' ג) – יש להחמיר לא לאכול חצי שעה קודם זמן ההדלקה ולימוד תורה ביחיד משהגיעה זמנה.

סימן תרעו – סדר הברכות וההדלקה

סעיף א: ביום הראשון מברך שלוש ברכות

המדליק בליל ראשון מברך שלוש ברכות: להדליק נר חנוכה, ושעשה נסים, ושהחיינו; ואם לא בירך זמן בליל ראשון, מברך בליל שני או כשיזכור (אך לא יברך כל אימת שיזכור, אלא בשעת הדלקת נרות)

מי ששכח לברך שעשה נסים ושהחיינו – עד מתי יכול לברך?

ילקו"י (עמוד תמג) – יכול לברך רק בתוך חצי שעה שאחר הדלקת הנרות, אבל אח"כ הרי כבר עברה מצוותם ואי אפשר לברך עליהם יותר. הגר"מ אליהו (הובא במקראי קודש הררי, פ"ח, הערה ל) – יכול לברך כל זמן שהנרות דולקים. [וכ"נ דעת כה"ח, אות יח].

סעיף ב: מברך קודם ההדלקה

מליל ראשון ואילך מברך שתיים: להדליק, ושעשה נסים. הגה: ויברך כל הברכות קודם שיתחיל להדליק (מהרי"ל). [ויש מקובלים הנוהגים להדליק הנרות מיד בגמר הברכה הראשונה] (אם שכח לברך לפני ההדלקה, כל זמן שלא סיים להדליק את כל הנרות יכול לברך את כל הברכות. ואם כבר הדליק כולם, אפילו אם כבה אחד, לא יברך ברכת "להדליק")

סעיף ג: ברכת הרואה

מי שלא הדליק ואינו עתיד להדליק באותו הלילה, וגם אין מדליקין עליו בתוך ביתו, כשרואה נר חנוכה מברך: שעשה נסים, ובליל ראשון מברך גם: שהחיינו, ואם אח"כ בליל ב' או ג' בא להדליק אינו חוזר ומברך: שהחיינו. (אם בלילה הראשון יצא בהדלקה שהדליקה אשתו עבורו, לא יחזור לברך שהחיינו [מ"ב סק"ז]. ובילקו"י [עמ' תמד] פסק שמברך)

האם מברכים ברכת הראיה על נרות של בית כנסת?

אג"מ (ח"א, חאור"ח, סי' קצ) – אין לברך על ראיית נר של בית כנסת. (משום שאינו אלא מנהג) ילקו"י (עמ' תנג) – מברכים ברכת ראיה גם על נרות של בית כנסת (כשהוא בתוך חצי שעה להדלקתם). וסברתו, שכיוון שמברכים על נרות בית הכנסת, הרי זה בכלל מנהג ישראל תורה הוא וממילא יש לברך על ראייתם. • עיין לעיל בסעיף א במחלוקת שהבאנו בין הגר"מ אליהו לבין הילקו"י, שהוא הדין בברכת הרואה.

סעיף ד: אחר שהדליק אומר הנרות הללו

אחר שהדליק (הנר הראשון), אומר: הנרות הללו אנו מדליקין על התשועות ועל הניסים ועל הנפלאות וכו'.

- בשעת ההדלקה, יש להזהר שלא להסיר ידו עד שתדלק רוב הפתילה היוצאת מן השמן, כדי שיהא הוא המדליק (כי הדלקה עושה מצווה) ולא שתדלק מאליה. (והוא הדין בהדלקת נרות שבת, על כן יש ללמד את הנשים להקפיד בכך כשמדליקות נרות שבת) [בה"ל סי' תרעג, שו"ע רסד סע' ח', בא"ח שנה ב, פר' נח, אות טו]

סעיף ה: סדר הדלקת הנרות

יתחיל להדליק בליל ראשון בנר היותר ימיני, ובליל ב' כשיוסיף נר אחד סמוך לו יתחיל ויברך על הנוסף, שהוא יותר שמאלי, כדי להפנות לימין; וכן בליל ג' כשיוסיף עוד אחר סמוך לשני נרות הראשונות, יתחיל בנוסף ובו יתחיל הברכה, ואח"כ יפנה לצד ימין (וכיוון שמתחיל תמיד מהנר השמאלי, צריך שיעמוד תחילה משמאל לנרות, כדי שכשיבוא להדליק לא ידלג על הנרות הימניים - שבוה נראה כמעביר על המצוות חלילה), וכן בכל לילה; נמצא שתמיד מברך על הנוסף שהוא מורה על הנס, שהרי בתוספת הימים ניתוסף הנס.

סימן תרעז – דין אכסנאי בחנוכה

סעיף א: אכסנאי שאין מדליקין עליו בביתו

אכסנאי שאין מדליקין עליו בביתו, צריך לתת פרוטה לבעל הבית (או שיקנה לו בעה"ב חלק בשמן במתנה, ע"י הגבהה או קניין סודר, ובכך) להשתתף עמו בשמן של נר חנוכה; (וי"א שגם יוסיף עבורו מעט שמן) [ולמנהג האשכנזים, אם יש לו נר עדיף שידליק בעצמו] ואם יש לו פתח פתוח לעצמו, צריך להדליק בפתחו (מפני החשד), אף על פי שאותו בית אינו מיוחד אלא לשינה והוא אוכל על שלחן בעל הבית, והוא הדין לכן האוכל אצל אביו. הגה: וי"א דבזמן הזה שמדליקים בפנים ממש, ידליק במקום שאוכל, וכן נהגו (תשובת רשב"א סי' תקמ"ב).

דין בחורי ישיבה:

למנהג הספרדים – תלמיד ישיבה אינו רשאי להדליק בברכה. משום שנחשב כסמוך על שולחן אביו, ולכן יוצא בהדלקה שמדליק אביו בבית. ומ"מ כתבו הפוסקים שראוי שיעמוד בהדלקת נרות (של חברו אשכנזי או בביהמ"ד) וישמע את הברכות [חזו"ע עמ' קמד, כה"ח אות כא].

למנהג האשכנזים – תלמיד ישיבה, רשאי (וי"א שחייב) להדליק נרות בישיבה.

א. אף אם נאמר שנחשב כסמוך על שולחן אביו, רשאי מצד מצוות מהדריין. ב. להרבה מן הפוסקים האשכנזים אינו בגדר בן הסמוך על שולחן אביו, כיוון שכל השנה דר בישיבה, ולדבריהם צריך להדליק נרות מדינא כדי לצאת י"ח נר חנוכה (הרב אלישיב, פניני חנוכה עמ' קטז).

בן שמתארח בבית אביו/חמיו:

ילקו"י (עמ' תקו), כה"ח (סק"ו) – בן נשוי (או חתן) שמתארח אצל הוריו בחנוכה, יוצא בהדלקה שמדליק אביו, ואינו צריך אפילו להשתתף בפרוטה. ואם מתארח אצל חברו, ראוי להחמיר ולהשתתף בפרוטה.

למנהג האשכנזים – אם רוצה להדר ולהדליק נרות בעצמו בברכה יכול. (מקראי קודש הררי, פ"ט, סע' יד. ופשוט)

אורח בבית מלון:

ילקו"י (עמ' תקה, דין ר) – מעיקר הדין צריך להדליק בחדרו. אך אם אי אפשר (וכגון שאינו רשאי מצד הנהלת המלון) צריכים האורחים להשתתף ביניהם בפרוטה ולהדליק בפתח המלון עבור כל האורחים (או שבעל המלון יזכה לכל האורחים חלק בשמן).

הרב קרליץ (הובא במקראי קודש הררי, פ"ט הערה קיד) – למנהג האשכנזים, עפ"י מה שכתב הרמ"א (כאן), יש להדליק לכתחילה במקום שבו אוכלים. ולכן ידליקו בחדר האוכל של המלון.

פסקי תשובות (אות א, עפ"י שו"ת מהרש"ם, ח"ד, סי' קמ"ו) – אורח במלון אינו כאכסנאי כלל, כיוון ששכר את החדר והרי זה כמי שנמצא בביתו. ולכן מדליק שם אפילו שאשתו מדליקה נרות בביתם. עוד כתב, שיש עדיפות להדלקה בחדר, משום ששם הוא נמצא רוב הזמן וגם שבוה יותר ניכר שהנרות שלו.

- מי שיצא ידי חובת נר חנוכה על ידי אחרים שהדליקו עבורו, ולא נכח בעת ההדלקה, טוב שיהדר לברך על נרות חנוכה שבבית הכנסת [ילקו"י, עמ' חסט]

סעיף ב: קטן שהגיע לחינוך

קטן שהגיע לחינוך צריך להדליק. (אם יש לו בית בפני עצמו)

בא"ח (ש"א, וישב, יח), **כה"ח** (תרע"א, אות פג) – טוב לתת לאחד מבניו הקטנים להדליק את השמש כדי לחנכם במצוות, שגם בו יש קצת מצווה. אך אין לתת להם להדליק שאר נרות.
ילקו"י (עמוד פ), **ר' חיים פלאגי** (מועד לכל חי, סי' כז, אות לו) – טוב לחנך את בניו הקטנים שהגיעו לחינוך בהדלקת נרות ההידור, ולקטן שלא הגיע לחינוך יכול לתת להדליק את נר השמש, הואיל ואין בו שום קדושה.

סעיף ג: מי שהגיע למקום שאין בו יהודים

יש אומרים שאע"פ שמדליקין עליו בתוך ביתו, אם הוא במקום שאין בו ישראל מדליק בברכות (ויכוון שלא לצאת בהדלקת אשתו [ילקו"י]). הגה: כי חייב לראות הנרות (מרדכי), וכן נוהגין (וי"א שלא יברך); ואפי' אם הוא אצל יהודים ורואה הנרות, אם רוצה להחמיר על עצמו ולהדליק בפני עצמו, מדליק ומברך עליהם, וכן נוהגין (האשכנזים) (ת"ה ומהרי"ל בתשובת מהרי"ל סי' קמ"ה).

מי שנמצא בין הגויים:

מ"ב, רש"ל (שור"ת, סי' פה), **כה"ח** (אות כג), **פ"ח** – ידליק נרות בלי ברכה משום סב"ל. (כיוון שיוצא במה שמדליקים עליו בביתו. ודין זה סותר למה שפסק מרן בסימן תרע"ו סע"ג, ולכן כתוב בלשון **יש אומרים**).
שו"ע, חזו"ע (עמ' קנ-קנח) – מי שנמצא במקום של גויים, (או חיילים שנמצאים במקום שאין בו נר חנוכה כלל [חזו"ע]) שאין שם נרות חנוכה שיוכל לראות, ידליק נרות בברכה. וטוב שיכתוב שלא לצאת בהדלקת אשתו. (ואינו סותר למה שפסק השו"ע בסימן תרע"ו סע"ג, ששם רואה נרות כי נמצא במקום של יהודים, אך כאן חייב להדליק נרות **כדי לראותם**, וממילא יברך עליהם כשידליק. ומה שנכתב בלשון יש אומרים – רק משום שלא נמצא בפוסק אחר, אך אין ללמוד מלשון זו שאין הלכה כיש אומרים זה).

אכסנאי שרוצה להחמיר ולהדליק בעצמו:

לבני אשכנז – יכול להדליק נרות בברכה. ויש להדר ולשמוע הברכות מבעל הבית, או שיכוון שלא לצאת בהדלקת אשתו (מ"ב סי' ט"ז).
לבני ספרד – לא יברך. ואינו רשאי לכוון שלא לצאת בהדלקת אשתו. (חזו"ע, עמ' קמט, בשם הב"י, מהרש"ל, פ"ח). [ויש מי שחולק, עי' מקראי קודש הר"י, פ"ט, סע' יט ושם בהערה עו].

סעיף ד: הנותר מהשמן שבנר אסור בהנאה

הנותר ביום השמיני מן השמן הצריך לשיעור הדלקה (דהיינו, שמן הצריך להדלקה לחצי שעה. ויש מחמירים גם בנותר השמן של לאחר חצי שעה, וטוב להתנות קודם הדלקה שאינו מקצה למצווה אלא שיעור הדלקה של חצי שעה), **עושה לו מדורה ושורפו בפני עצמו שהרי הוקצה למצוותו** (ואין לשמור לשנה הבאה, מחשש שיבוא להשתמש בו);
ואם נתערב בשמן אחר ואין ששים לבטלו, יש מי שאומר שאין להוסיף עליו כדי לבטלו. (ובי"ד, סי' צט סעיף ו', פסק השו"ע שמוטר לבטל איסור דרבנן **שנתערב** - ע"י שמוסיף עליו היתר. ולפי זה הוא הדין כאן, שיכול להוסיף שמן עד שיהיה ששים השמן האסור. והרמ"א שם אסור)

סימן תרעח – נר של שבת קודם לנר של חנוכה

סעיף א: נר של שבת קודם לנר של חנוכה

מי שאין ידו משגת לקנות נר חנוכה ונר שבת, יקנה נר שבת מפני שלום ביתו (וע"ל סי' רס"ג סעיף ג'); **ואם יש לו לשל שבת ואין לו לנר חנוכה וליין לקידוש היום, יקנה לנר חנוכה, משום פרסומי ניסא.**
הגה: והי"ה נר חנוכה קודם ליין הבדלה, ועי"ל סי' רצ"ו סעיף ה'.

סדר קדימויות:

פת קודם לכל, אחריו נר שבת (ובזמנינו שיש אור חשמל אין קדימות לנר שבת), אחר כך נר חנוכה, אחר כך קידוש / הברכה.

סימן תרעט – ערב שבת חנוכה

סעיף א: מדליקים נר חנוכה לפני נר שבת

בערב שבת מדליקין נר חנוכה תחלה ואח"כ נר שבת (ומדליקים הנרות רק אחר פלג המנחה. ויש לתת די שמן בכדי שידלקו הנרות עד חצי שעה לאחר צאת הכוכבים).
הגה: ומברך עליהם כמו בחול, אף על פי שמדליקין בעוד היום גדול (ת"ה ס"י ק"ב).
(ואע"פ שביום חול יש חולקים וסוברים שאין לברך מפלג המנחה, בערב שבת לכו"ע מברך, דכיון שאי אפשר בעניין אחר, חשוב הכשר מצווה)

אשה שטעתה והדליקה נרות שבת לפני נרות חנוכה:

מ"ב, כה"ח (אות ד) – המנהג שהאשה מקבלת שבת בהדלקת נרות, ולכן אם הדליקה נרות שבת לא תוכל להדליק נר חנוכה, אלא **תאמר** לאחר להדליק בשבילה, ויברך עבורה "להדליק" (ויכוון להוציאה ותתכוון האשה לצאת בברכתו) והיא תברך שעשה ניסים (ושהחיינו ביום הראשון). (אמנם באיש המדליק נרות שבת, אין מנהג שמקבל שבת בהדלקת הנרות ולכן בדיעבד שקדם והדליק נרות שבת, יוכל להדליק נרות חנוכה לאחר מכן).

ילקו"י (עמ' תקמב), **חזו"ע** (עמוד קעו) – אשה ספרדיה שהקדימה להדליק נרות שבת, יכולה בדיעבד להדליק נרות חנוכה לאחר מכן, משום שלדעת מרן הש"ע (סי' רסג) אין האשה מקבלת שבת בסתמא בהדלקתה. [ואע"פ שהרבה נשים ספרדיות נהגו לקבל עליהם שבת בהדלקת נרות, באופן כזה שאין ככוונתה לבטל מנהגה לגמרי אלא רק באופן חד פעמי, יכולה להדליק נרות חנוכה בדיעבד. אמנם אם חשבה בליבה בשעה שהדליקה נרות שמקבלת שבת, יש להחמיר ותבקש מאחר שיברך עבורה ("איש מצליח" בהערות על המ"ב)].

- טוב להתפלל מנחה בערב שבת קודם הדלקת נרות. [מ"ב, בא"ח (וישב אות ס), כה"ח (תרעא, אות עט), חזו"ע (עמ' קעט)]. ובטעם הדבר כתבו, שאם ידליק נרות לפני תפילת מנחה הוי כתרתי דסתרי. ומ"מ אין להתפלל ביחודי עבור זה.

סימן תרפב – דין על הניסים בחנוכה

סעיף א: אומר על הניסים בברכת המזון ובתפילה

כל שמונת ימי חנוכה אומר על הניסים בברכת המזון בברכת הארץ, ובתפלה בברכת מודים; ואם לא אמר, אין מחזירין אותו (וע"ל סי' רצ"ד סעיף ד' והי); ומיהו אם נזכר באותה ברכה כל זמן שלא הזכיר את השם, אפילו נזכר בין אתה להשם, חוזר.
הגה: י"א כששכח על הניסים בברכות המזון כשמגיע להרחמן יאמר: הרחמן יעשה לנו נסים ונפלאות כשם שעשית לאבותינו בימים ההם בזמן הזה בימי מתתיהו כו' (וכן בתפילה, אם שכח לומר על הניסים, יאמר קודם "יהי לרצון" האחרון) (כל בו, וכבר נתבאר סימן קפ"ז סעיף ד').

ערב חנוכה:

- אפילו אם מתפלל ערבית בערב חנוכה מבעוד יום, יאמר על הניסים ואף על פי שעדיין לא הדליק נרות חנוכה (ואף שבבית כנסת גם לא הדליקו עדיין). **ובמנחה** של ערב חנוכה, אין לאמרו אפילו אם הדליקו נרות. [חזו"ע עמ' קפח, ילקו"י עמ' תקפט]
- אם חל חנוכה ביום ראשון, ומברך ברכת המזון במוצאי שבת – יזכיר בברכתו "רצה" ולא יזכיר על הניסים, משום דהוי תרתי דסתרי. [חיי אדם, כלל קנד, סע' לט]

מי שאכל ביום השמיני של חנוכה ונמשכה סעודתו עד הערב:

שו"ע (סי' קפט, סע' י), **חזו"ע** (עמ' רז), **ילקו"י** (עמ' תר) **חיי אדם** (כלל מז, סע' כד) - כל זמן שלא התפלל ערבית, מזכיר על הניסים בברכתו, שהולכים אחר תחילתו הסעודה. אך אם התפלל ערבית, כבר לא יוכל להזכיר על הניסים, דהוי כתרתי דסתרי.

בא"ח (ש"א, חוקת אות כב), **כה"ח** (סי' קפט, אות מג) – בראש חודש וחנוכה אין הולכים אחר תחילת סעודה, ולכן אם מברך בלילה אחר שכבר יצא היום, אינו מזכיר של ר"ח ושל חנוכה. [חששו לדעת החולקים, שאין ללכת אחר תחילת הסעודה, שלדבריהם הוא הפסק].

סעיף ב: אומרים על הניסים במוסף

גם במוסף של שבת ושל ר"ח צריך להזכיר של חנוכה, אף על פי שאין מוסף בחנוכה.

סעיף ג:

אין אומרים: כשם שעשית וכו' (רצונו לומר, שאין לומר בסוף נוסח "על הניסים" בקשה, שיעשה לנו ניסים כשם שעשה לאבותינו), **אלא מסיים: ועשית עמהם נסים וגבורות בימים ההם בעת הזאת; ויש אומרים שאומרים אותו** (והמנהג כדעה הראשונה).

סימן תרפג – הלל בחנוכה

סעיף א: גומרים את ההלל בכל שמונת ימי החנוכה

כל שמונת ימי חנוכה גומרים את ההלל. (אבל אומר הלל – חזו"ע עמ' ריז, כה"ח ד) הגה: וכל שמונת ימי חנוכה א"א תחנון וצו"ץ ולמנצח וצדוק הדין גם בערב חנוכה במנחה, וע"ל סי' קל"א (מהרי"ל ומנהגים).

האם אומרים הלל בבית האבלים בחנוכה?

מג"א (סי קלא, סק"י), **מ"ב** (סי קלא, סק"כ) – אין אומרים הלל בבית האבל (אמנם מי שהיה בבית האבל בחנוכה, יאמר אחר כך הלל בביתו). **כה"ח** (סק"ד), **חזו"ע** (עמ' ריז) – אומרים הלל בבית האבל ואף האבל עצמו אומר (מפני שזו מצווה מדרבנן ואבל חייב בכל המצוות).

סימן תרפד – סדר קריאת התורה בחנוכה

סעיף א: קוראים בתורה את קרבנות הנשיאים

קורין בקרבנות הנשיאים שבפרשת נשא, שלשה בכל יום; ומתחילין בברכת כהנים (וי"א שמתחילין ביום כלות משה) (טור), (וכן אנו נוהגין), וקורא אותו עם כהן ולוי, וישראל קורא ביום הראשון. (וי"א שהכהן קורא כל אותה הפרשה עד ביום הראשון, והלוי והישראל קורין ביום הראשון) (מנהגים) (וכן נוהגין); ביום שני קורא כהן ביום השני עד פר אחד בן בקר, ולוי עד ביום השלישי, וישראל חוזר וקורא: ביום השני, ועל דרך זה בכל יום (ואם טעו וקראו קריאה של יום אחר, יצאו ידי חובה). הגה: וי"א שישראל קורא ביום שלאחריו, דהיינו ביום הג', וכן בכל יום; וכן נוהגין (כך נהגו בחו"ל, אך בארץ ישראל המנהג המפורסם הוא כמו שכתוב בשו"ע) (הגהות מיימוני פי"ח); ביום שמיני מתחילין: ביום השמיני וגומרים כל הסדר (י"א שישראל קורא מביום התשיעי [מ"ב] וי"א שקורא שוב מביום השמיני וממשיך עד סוף הקריאה [כה"ח יא, חזו"ע עמ' רלח]), וקורין פרשה ראשונה של בעלותך (ונוהגים לסיים כן עשה את המנורה) (מנהגים).

סעיף ב: קריאת התורה בשבת חנוכה

בשבת שבחנוכה מוציאים ב' ספרים; באחד קורא בפרשת השבוע, ובשני קורא (קריאת "מפטיר") בשל חנוכה, ומפטיר: רני ושמחי (כיוון שמוזכר שם "ראיתי והנה מנורת זהב"); ואם חלו בו שתי שבתות, מפטיר בשניה במלכים, בנרות דשלמה. הגה: ואם חל חתונה בשבת זו, מפטירין בשל חנוכה (מנהגים)

סעיף ג: ראש חודש טבת

אם חל ר"ח טבת בשבת, מוציאים ג' ספרים וקורין ו' בפרשת השבוע, ובשני קורא אחד בשל ר"ח ומתחיל: וביום השבת, ובשלישי קורא מפטיר בשל חנוכה ומפטיר: רני ושמחי; ואם חל ר"ח בחול, מוציאים ב' ספרים וקורין באחד ג' בשל ר"ח, ובשני קורא אחד בשל חנוכה. ואם טעה החזן וקרא ד' בשל ר"ח, אם לא הוציאו ספר ב' א"צ לקרות יותר; אבל אם הוציאו ספר ב', משום פגמו צריך לקרות ה' בשל חנוכה. הגה: ואם טעה והתחיל לקרות בשל חנוכה צריך להפסיק לקרות בשל ר"ח (הרבה אחרונים חולקים, ולמעשה אם כבר התחיל לברך ואמר ברוך אתה ה', לא יפסיק, אלא יקרא של חנוכה ואח"כ יקרא של ר"ח) (אבודרהם הלכות ברכות); ואם צריך לברך על קריאת ר"ח (כוונתו למקרה שכתב בסמוך על מי טעה והתחיל בשל חנוכה שצריך להפסיק כדי לקרוא קודם קריאה של ר"ח אמנם לפי מה שכתבו האחרונים שלמעשה אין להפסיק אם התחיל בשל חנוכה, אין שייך כאן מה שהובא בס"ק"מ), עיי' לעיל סימן ק"מ.

קדיש אחר קריאת התורה:

בני אשכנז נוהגים לומר קדיש אחד. ואומרים אותו אחר שקראו שבעה עולים (דהיינו, אחר שקראו בספר השני את הקריאה של ראש חודש), וצריך להניח את ספר התורה השלישי ליד הספר השני כדי שהקדיש שאומרים יחול גם עליו (אע"פ שעדיין לא קראו בו). ואח"כ קוראים מפטיר בספר השלישי ואין אומרים קדיש לאחר המפטיר.

בני ספרד נוהגים לומר שני קדישים. הקדיש הראשון אחר קריאת שבעה עולים. וקדיש שני, אחר קריאת המפטיר.